

BİLİM VE SANAT VAKFI

BİLİM ve SANAT VAKFI'NIN YAYIN ORGANIDIR.

**BİLİM
VE
SANAT
VAKFI**

KASIM-ARALIK-OCAK 1993 /94

**BİLİM
VE
SANAT
VAKFI
BÜLTENİ**

KASIM - ARALIK- OCAK

1993 - 1994

Yıl:5

Sayı: 32

**Yönetim Kurulu Adına
Genel Sorumlu**

Ali Pulcu

İdare Yeri

Millet Cad.
Gülşen Apt. No: 19/4
Yusufpaşa/İstanbul
Tel: 589 15 76
Fax: 589 15 48

Baskı

Erken Mat.
Keresteciler Sitesi
Selvi Sokak No:19
Merter/İstanbul
Tel: 0212 553 19 13
Fax: 0212 553 19 13

**Bülten'den kaynak gösterilerek alıntı
yapılabilir.**

PANEL

Modernizm Tartışmaları - 5 4

TEZ ÖZETİ

İslam Hukukunda Sulh - 1 10

TERCÜME

İslam'da Mutluluğun
Anlamı ve Yaşanması 19

TERCÜME

Halveti Tarikatı - 1 28

TERCÜME

Depresyondaki Avrupa 43

DOKÜMAN

Bilim Sanat Vakfı 1993
Yılı Etkenlikleri 48

ARIFLERDEN

Sağır Hasta 56

Prof Dr.Hans Joachim Kissling*

Çeviren: M. S. Tayşi

Türk dervişlerinin mevcüdiyeti ve mâhiyeti hakkındaki bilgisizliğimiz üzerine artık sık sık tebâruz ettirilen haklı şikâyetler, daha ziyâde farklı tarikatlerin tarihi için yerinde olabilir.

Bir hayli gelişmiş ve bu sebeble güç tâkibedilen böyle bir konuda şimdiye kadar en lüzumlu ön çalışmaları dahi aşamadık. Şark ve garb âlimlerinin konu ile ilgili şüphesiz değeri büyük neşirleri de, diğerlerinden farklı olarak bize yalnızca takribî bir hülâsa bakış sunmaya yetmiyor.

Bizim bu konu üzerine böyle az mâlûmat edinebilmemizin sebebi, yetkili âlimlerin İslâmî Tarikatlar ve özellikle Türk-İslâm tarikatlerine fazlasiyle bir alâka göstermemiş olmalarından ziyâde, çalışmak için bütün cesâreti daha işin başında yok etmeğe müsaîd olan eldeki kaynakların durumudur.

Derviş çevrelerinin sayısız tasavvufî tetkikleri de tarikatlar-tarihi için çok az şey sunmaktadır. Aynı şekilde muhtelif derecelerdeki evliyânın arasında kendi evliyâsına bir yer vermek için sırlarını onların kerâmet, basîret, dua ve beddualar yerine getirme, başkasının tam bir benzer şeklini alma veya hattâ ölülerini diriltme gibi delillerle haklı göstermek için onların sırf kerametlerini ve hayatlarını anlatmaları da bunun gibi yeknesak ve usandırıcıdır. Bu edebiyat ve literatür tasavvufu ilgilleyen ve folklorcular için anlamlı, faydalı olabilir. Târih araştırmacıları için ise, bu çeşit araştırmalarda bu kutsal şahsiyetler adeta "zamansız" olmakta ve de tarihî muhitleriyle

hiçbir münasebetleri kurulamamaktadır.

Tabîî her zaman olduğu gibi sevindirici bazı istisnâların burada da olduğunun kabul edilebileceği âşikârdır. Kezâ resmî Osmanlı-Tarih yazmalarından da çok şey beklenemez. Çünkü burada zamanın hükümdârının kişiliği, haddinden fazla olarak bütün tetkikin odak noktasını teşkil etmektedir. "Ad maiorem Osmanidarum gloriam", prensibinden edebiyatta yazılan da hiçbir şekilde ayrılmaz.

Eğer bahis mevzuu olan, derviş tarihinden bazı şeyler öğrenmek ise, neticede bu sûretle sadece bir Taşköprüzâde ve onun müdâvimlerinin⁽¹⁾ biyografik eserleri ve teşâdüfî diğer başka bulgular elimizde kalıyor ki, ileride anlatılan haller arasında olsa olsa bir kırık parça olabilir.

Şâyân-ı teessüf bu gerçekler şu acâîb durumu ortaya koyuyor ki, başka sebeplerden bize doğrudan doğruya hususîyetleri (popüleritesi) bakımından zevk veren tarikatlar hakkında bile bizim çok az bilgimiz vârdır.

Semâ yapan ve zikreden dervişleri kim tanımaz? Bilenler arasında Mevlevîyye ve Rifâiyye adı garb çevrelerinde bile meşhur olmuştur. Henüz bunların tarihi vuzûha kavuşmamıştır. Diğerleri, yani daha az meşhur olanların ise hiç. Bu bakımdan bizim burada Halvetî tarikatları hakkında bazı bilgileri bir araya getirme teşebbüsümüz

* Prof Dr.Hans Joachim Kissling :
Osmanlı tarihi ve tasavvuf üzerine yazılarıyla tanınmış
Alman Türkolog

gerçekten cür'etli bir iş olarak görülebilir.

Eğer bir güç elde edilebilir ve değerlendirilebilir bir takım yazılı belgeler mes'ûd bir tesâdüfle emrimize âmâde olmasaydı biz de bu işe girişmezdik ⁽²⁾.

Halvetiyye, eski Osmanlı İmparatorluğunda ağırlıklı rol oynayan "Büyük" tarikatlardandır. ⁽³⁾

Hâl böyleyken bu tarikatin, meselâ Mevlevîyye, Rîfâîyye veya Bektaşîyye gibi, Türk olmayan gözlemcilerin dikkâtini çok çekmemiş olması, ismi geçen bu tarikatlerin karakteristik bir vasfı olan muhtasar kolları, şu'belere ayrılma husûsiyetinden Halvetiyye'nin mahrum olmasındandır.

Mevlevîyye'nin yalnızca dünyaca meşhur bir kuruluşu değil, onların başka halefleri olarak, Konya'da mükemmel şeyhleri vardır. Anadolu'daki tekkeleri birçok şeyyâh'ın gözüne çarpar. Kezâ Bektaşîyye de bundan aşağı kalmaz.

Halvetiyye için bu çapta, böyle bir şey bahis mevzuu olamaz.

Yalnız Halvetiyye'nin büyük bir şeceresini (eldeki şemâdaki gibi) gözden geçirmek gerekir. Burada önemli şeyhlerin tekrar tekrar şu'belere ayrılması, daha doğru bir ifade ile bağımsızlaşması görülmeğe değer. Bunların halefleri bağlı oldukları şeyhin adını özel bir tarikat kurucusu gibi kullanmakta ve icâb-ı hâlinde ikinci bir nisbet ilavesi yoluyla Halvetiyye büyük tarikatinin bir parçası olduklarını gösterirler. Bazı özel durumlarda bu da yapılmaz ve şu'beye ayrılma bir ölçüde müstakil bir tarikat olarak tezâhür eder ki; artık hiç bir şekilde aslî kaynaklarla merbûtiyet korunmamış olur.

Meselâ (ileride çok zikredilecek olan) Rûşenîyye'nin bir parçası (şu'besi) olan İBRÂHİM GÜLŞENÎ, Şeyhinin bir kolu olarak fakat gerçekten bağımsız husûsî bir tarikâtı, GÜLŞENÎYYE'yi bu şekilde kurmuştur. ⁽⁴⁾

Pek tabîî bütün kollar böyle bir kıymeti, itibarı elde edemediler. Hatta bu kolların bir çoğunun gerçek temeli olmayan, saf fikir ürünü oldukları şüpheden uzak tutulamaz. Bu bakımdan "Halvetiyye" kolları denenenlerin adedi konusunun yazma mecmuâlarda böyle çok değişmesini normal karşılamak lâzımdır. Kezâ nisbeten yeni bir iddiâda (170) koldan bahsetmektedir. ⁽⁵⁾

Diğer kaynaklar çok daha ihtiyatlıdır ve (30) ile iktifâ etmektedirler. ⁽⁶⁾

Buna rağmen şâyân-i dikkatdir ki, kolları ayrılma temâyülü diğer hiçbir tarikatta böyle keskin ve âşikâr değildir. Birçok tekkelerde (meselâ Mevlevî Bektaşî v.b. gibi) önemli Şeyhliklerde ayrı bir nezâretin tarikata sahip olmasını isteyebilirlerdi. Fakat onlar dâimâ büyük şeyhlerin mürîdi olarak kalıyorlar ve hiçbir zaman bağımsızlaşmayı düşünmüyorlardı.

Nihâyet belgelerde bu tarikatlardan hiçbir gelişen kol görülmez. Sebebi olarak bu hususu göstermek zordur. Mâmâfih çok sayıdaki Halvetî şeyhlerinin biyografilerini tetkik edince, onların diğer tarikat mensuplarından daha kuvvetli ve âşikâr bir kişilikleri olduğu görülür. Şüphesiz Halvetiyye'nin inzivâ esâsını da bu sebeblere (bunu husule getirici etken olarak) katmak gerekir. Bir çok Halvetî cemi'yyet hayatına az uyacak karakter husûsiyetleri taşırlar. Fakat bu umûmiyetle kendi bildiğini okuyan cinsten ve de karakteristik olan bir şeydir.

Onların buna rağmen bilâkis tam bu sebeble halk indinde ekseriyâ ehemmiyetli bir itibâr kazanmaları şark zihniyetini tanıyanları da şaşırtmamalıdır. Akli başında münzevî olarak Marmara Denizindeki bir adada şarklı Robinson Crusoe olarak ikâmet eden Divâne Şucâ (Şuka yazılmış) ⁽⁷⁾'yi, mesken olarak kendine Kastamonu civarındaki ulaşılmaz bir dağ tepesini seçen ŞÂBÂN VELÎ şakirdi BENLÎ HAFİZ

BÜLTEN

Fâzıl Mehmed'i⁽²⁾, Hayatının (Kırk) yılını bir İstanbul Medresesinin bir köşesinde yarı çıplak hayat süren yarı meczub Saçlı Mehmed Dede'yi⁽³⁾, Evliyâ Çelebi'nin; işlek bir mahalde oturup gelip geçenlere laf yetiştiren o hediye edilen hayvan boynuzlarını toplayan ve kendine gülen kalabalığa teşekkür ederek vahşî danslar yapan, İstanbullu olarak "Orijinâl" diye tanımladığı garib delisi gibilerini zikretmek kâfi gelir-di⁽⁴⁾.

Davranışlarının acâibliğini görmemelikten gelsek bile, Halvetîlerin toplum hayatına girmek istemeyen tavırlarını herkes bilir. Birçok Halvetî dünya hayatlarını inzivâhâne (Halvethâne)'de geçirirlerdi. Oralarda da birçok esaslar, hâlâ eski hayat tarzını gösterse bile, evde oturma, sadece dînî tâlimler için inzivâhane'ye gelme gibi imkânlar vardı.

Halvetiyye tarikatının Osmanlı İmparatorluğunda oynamaya kâdir olduğu rol, mââmâfih daha sıkı bir tarzda beraber olmağı gerektiriyordu. Bâzi eski Halvetîler yeni modanın "Bozulması" üzerinde ilgilenmek istiyorlardı. Taşköprüzâde'nin ak-rabâsının gibi. Cemâleddin İshâk el-Karamânî artık yeğenine gerçek bir sûfî olmadı⁽⁵⁾ için⁽⁶⁾ yeğeni ve genç arkadaşına sûfilik heyecânını anlatmayı denedi: Tesirli olmak husûsu dâhâ sonra gelecek. Biz önce tarikâtın eski tarihini ele almaya çalışalım; Tarikatlerin teşekkül ettirdiği muhtelif mânevî şecerelere yâni "Silsile"lere önemli bir tarihi değer verilemeyeceği bilinen bir hakikattir.

Bir çok silsilenin şüpheliliği ispatedilmeye çalışılmıştır.⁽⁷⁾ Bu silsileler en fazla belirli bir zihniyete ait olmaya belki izin veriyorlar ama gerçek tarihi insicâm ve irtibata delâlet etmiyorlar.

Silsilelerin sun'î yapısında husûsîyle göze çarpan, onların açıkça bütün tarikatleri müşterek kaynağa götürme gayretleridir.

(Diğerlerinden farklı olan Nakşendiyye ve Bektâşiyye silsileleri bundan hariç tutulmalı).

Bu sebeble burada şunu tesbitle yetiniyoruz; Halvetiyye silsilesi, en eski müntesiblerinde gerçi ortalama olarak "Klâsik İsnâd" diye adlandırılan isnâd'da mutabık olduğu hâlde münferid hâlde fakat ekde ki muhtelif Halvetiyye kollarında görüldüğü gibi birlikden mahrûmdur.⁽⁸⁾

Tarikat kurucusu sayılan kimsenin kimliğinin hiçbir şekilde açık bir şahsiyet sunmaması, en azından daha sonraki Halvetiyye'ye olan münâsebetine nazaran daha şâyân-ı dikkattir. Bilindiği gibi bu tarik, mutasavvıf "Ömer el-Halvetî" den ismini alıyor. Rivâyete göre, o İran menşeli idi. Lâhic (Gilân)da doğmuş, Tebriz (Hoy) ve Kahire'ye içine alan gezgin bir hayattan sonra, nihâyet (h. 800/24.9.1397) de Tebriz'de fânî sâyahatine son vermiştir. Gerçekten bu zâtın târihiliğine şüphe etmek için hiçbir sebep yok. Büyük bir kısmında yazılı olduğu gibi ağaç kovuğunda hayranları tarafından ziyaret edilerek, geçirdiği insicâmlı hayatının mâhiyetinden de şübhe edilemez. Bununla beraber, Halvetiyye menkulâtında onu Anadolu'da Kayseri'de gömülmüş olması görüşü araştırmacıyı hayrette bırakıyor. Belki bu daha sonrakilerin tarikatın kurucusu olarak O'nu Halvetiyye'nin ilk gerçek faaliyet tesir alanında ölmüş olduğunu görmek istemeleri teşebbüslerine bağlanabilir⁽⁹⁾.

Fakat sadece bu, Ömer al-Halvetî'nin tarikat kuruculuğuna olan şüphemize henüz yeterli bir sebep olarak gösterilemez. Adı geçen mutasavvıf gibi münzevîlik düşüncesinin mâkul bir temsilcisinden toplum hayatının esâsı üzerine binâ edilmiş bir tarihin ortaya çıkmasının güç olabileceğini ve o hâlde "Halvetiyye" gibi bir etiketin adı "Münzevîler Kulübü" gibi bir isimden daha az acâib görünmeyeceği mülâhazasını

önce ilâve edelim.

Buna rağmen bu garib ağaç kovuğu sāhibinin hayranlarının bir birlik hâlinde toplanabildikleri itibârıyla itirâz edilebilir. Bu itiraz doğrusu “Ömer el-Halvetî”nin kurucu olma özelliğininde esaslı şekilde sınırlıyor. Bundan başka bir tarikatın kurucusu olarak uzak mâzide kalan yarı efsâneleşmiş bir Veli’nin bahis mevzu’u edilmesi, derviş tarikatleri tarihinde hiç de yeni birşey değildir. Bilindiği üzere bir çağdaşın keskin tenâkuzu altında Bektâşiliğin (Hacı Bektaş) ile kurulması gibi⁽¹¹⁾. Fakat bu, endişelerimizi ikna edici değildir.

Halvetiyye’nin silsilesi izlendiğinde mânevî soy şeceresi içinde “Ömer el-Halvetî”nin “Halvetî” lâkâbını asla ilk olarak taşımadığı göze çarpar. Daha ziyâde O’nun selefi öyle isimlendiriliyordu. O halde ister istemez şu sual akla geliyor: Niçin olmayacak yerde “Halvetiyye” adını ikinci taşıyıcısını kurucusu olarak seçtiler. Yâni ismini öyle aldılar ki, aynı cins toplum teşekküllerinde bütün zihniyetinde mevki hırsları olanlar mümkün olduğunca bundan vazgeçsinler.

Belki aşağıdaki teemmül eden fikir bu bilmedenin çözümünde bize yardım eder.

Gerçek tarikat kurucusunun “Şemâhi”li “Seyyîd Yahyâ eş-Şirvânî” olduğu tahminine deliller vermeğe devâm edeceğiz. Hiçbir ayrılma (îtizâl) tesbit edilemediği hâlde tarikatın dallânması, kollara ayrılması onda başlar. Selefleri tipik silsile şâhısları, yâni gerçek kurucusunun mânevî cedleri idi. Bu mânevî babalar sayılmazsa (çıkartılırsa) el-Halvetî lâkâbının ilk taşıyıcısı “Ahmed el-Halvetî” beşinci olurken, “Ömer ül-Halvetî” dördüncüsüdür.

Şimdi dört sayısı bütün İslâm Derviş tarikatlarında ağırlıklı rol oynar. Kısım dört Hulefa-i Râşidin ve taklîd olarak kısım de dört unsur bahâne olarak görülür. Gerçek kurucu bu halifeler dizisi içinde

dört selefi izhâr edebilsin diye “el-Halvetî” adının, ikinci hamilinin (bilâhâre anlaşıyor) kurucu olarak adlandırıldığı şüphesi, o hâlde akla yakın geliyor.

Önce Halvetî tarikatının kaynağı Anadolu’daki Âhî birliği içinde görülmek istendi. Âhîlerin hayat ve faaliyetleri hakkında bazı kişiler meşhur dünya seyyâhı “İbn Battuta”nın bedîî tasvirlerinde bulunmuştur⁽¹²⁾.

Bu fikri çıkartan G. Jakob⁽¹³⁾ iddiasını “Halvetiyye” silsilesi içinde bir “Âhî Mîrem Çelebi”nin görünmesine istinâd ettirebileceğini zannediyordu.

Bu öyle bir delil ki, zayıflığını kaydetmeğe bile lüzum yok. Ne sebeble Âhîler Halvetîlerin selefi öncülleri olsun? Âhîler hakkında Mağribli göçmen İbn Battuta’nın bunu kavramağa yetmiyecek kadar az karakteristik şeyler anlattığı açık olunca G. Jakob’un buluşu çökmek zorunda kalıyor.

Çünkü bu seyahatnâmede zikri geçen inziva hayatı, zikirler, misâfirperverlik vs. gerçi uzun zamandan beri mevcut olan bir birlik teşkilâtına işaret ediyor ama bu özellikler esâsen herhangi bir diğer derviş birliğinde de zaten bulunurdu.

Fakat hepsinden önce G. Jacob teorisinde Halvetiyye’nin “Ömer el-Halvetî”nin kuruculuğunda şüphe etmez görünüyor. Halbuki İbn Battuta Anadolu’da Ömer el-Halvetî’nin yaşadığı zamandan önce seyahât etmişti.

Sonradan yapmacık bile olsa “Ömer el-Halvetî”nin müessis olduğu fikri G. Jakob’un görüşünü kuvvetlendiremez. Çünkü eski Ahi Birliğinden çıktığını bilen bir kardeşlik cemiyetini, başına kadar ulaştırmış bir şecere uğruna böyle parlak bir rivâyetle ters düşme fikrine kapılması imkansız olurdu.

Âhî birliğinden daha sonraki Halvetiyye’ye kadar kesin bir geçişin itiraz kabul etmez delili sadece “G. Jacob” tarafından öne sürülen mutabakatı ele almamız hak

verirdi bize. Fakat bu delil olmaksızın, ki; o delil şimdilik getirilemiyor en iyisi bu fikri bir kenara bırakmalı.

“Halvetiyye Silsilesinde” “Ömer el-Halvetî”nin üç selefi hakkında da anlatılanlar tarikatimizi böyle uzunca yaşı için iknâ edici bir delil olarak göstermeğe hemen hemen hiç işe yaramaz. İran asıllı Gülabâd’dan olub, Anadolu da Kırşehir’de yerleşen ve orada mutasavvifâne murâkabe hayatını yaşıyan, arasına mümtâz şahsiyetler için şu medih şiirlerini yazan ve H. 812/(16.5.1409)’da terk-i hayât eyliyen “ÂHÎ MÎRAM ÇELEBÎ önce zikredilmişti.”⁽⁶⁾

Sûfî olmak için nezir yapan, hac yolunda soyguncular tarafından yolu kesilen, sekizinci defa hacca gidişinden sonra H. 820/(18.2.1417)’de Merâğa’da da hayatı son bulan (Şemâhlî) tüccar Hacı İzzeddin et-Türkmânî hakkındaki mâlûmât da hiçbirşey vermiyor. Sadreddin Hiyavî⁽⁵⁾ hakkındakilerde aynı şekildedir. Bu kimse ümmî fakat parlak bir sûfî idi. H. 860/(11.12.1455)’de “Şemahî” yakınında “Kümbed-i Kübûd”da öldü. Onun önemi öğrencilerinden olan ve Amasya’da Şeyh olarak tesir eden Pîr İLYÂS ile ZEKERİYÂ⁽⁶⁾’nın yanında Halvetiyye’nin gerçek kurucusunun tezâhür etmesinde idi.

Ona gelinceye kadar Halvetiyye silsilesinde gurupların şahsiyetlerinden söz edilemez.

Daha ziyâde “sâf” Halvetîler bahis mevzuu’ olabilir. Yani, tarikat kurma hırslı olmaksızın murâkabe halinde yaşayan irşâd arayanlara tesellî ve iyi nasihat bahşeden ve kendi ruhânîliklerinden utanan hem de derin derin düşünen sûfîlerden söz edilebilir.

Bu şahsiyetlere Rumeli’de ilk Halvetî olarak görünen ve “Malkara”da bir köye yerleşen Nev’izâde Ataî’nin şu ceddî ilâve edilebilir⁽⁷⁾.

Bizim için şâyân-i dikkat olmalıdır ki, bütün Halvetî kaynaklarının gösterdiği Şeyh sıralaması en son SEYYİD YAHYA EŞ-ŞİRVÂNÎ’de son bulmaktadır. Ki bizde hemen bu netice ile hem fikir olmak ve birleştirmek istiyoruz. Ona sadece (İkinci pîr) olarak bağlanılmak istidlâl olunan Halvetiyye risâlelerinde bile, “Müessis-“Ömer el-Halvetî”den çok daha fazla itibâr buldu.

Kezâ “Yûsuf Sinân Efendi”nin Risâlesinde Halvetiyye tarihi (Seyyid Yahya eş-Şîrvânî) de başlar.

Şimdiye kadar zikredilenler “İkinci Pîr”in Halvetiyye’nin gerçek kurucusu olduğunu kâfi derecede akla yakın göstermişse de, bir de Es’ad Ef.’nin “Kâşifü’l-Esrâr”ındaki bir noktayı daha gösterelim ki bu, bizim O’nun zamânına bakışımızın umumî bir bakış olduğuna işâret etmektedir.

Bu eser Yeniçeri Birliğinin Sultan II. Mahmud tarafından 1826 yılında dağıtılması ve aynı zamanda Bektâşîliğin sıkı takibâtı münâsebetiyle bu tarikata karşı yöneltilmiş, yazılmış bir eserdir. (Gerçi hayli mübâlağalı lâkırdılar ile politik şiddet tedbirlerine taraftar yazılar sırasına girer).

Büyük tarikatlar Mevleviye, Nakşibendiyye, Sa’diyye, Şâ’zelîyye ve Halvetiyye kurucuları arasında sonuncusu için Seyyid Yahyâ eş-Şîrvânî’yi sayar.

Ancak “2. pîr” ile Halvetiyye oldukça açık bir tarih ışığına girer. Geçici olarak geç Osmanlı İmparatorluğunda bu tarikatın büyük politik rolünden pek birşey sezi-lememektedir. Çünkü “Seyyid Yahya eş-Şîrvânî (Peygamber Sülâlesinden olduğundan ünvanını hakkıyla mı aldığı yoksa gayretkeş tâbîleri tarafından mı kendisine tevcih edildiği bir kenarda kalsın) hayatını hiç terk etmediği doğu Kafkasya’daki memleketinde geçirmiştir.

Yalnız şu kaydedilebilir; O’nun hocası

(Sadreddin Huzâvî)ye olan bi'atı bazı âilevî anlaşmazlıklara sebep olmuştur. Varlıklı babası üstün kabiliyetli ve mükemmel' yaradılıştaki oğlunun üstelik hayli kültürsüz kaba bir (sûfî)nin talebesi olmak için, daha çok genç bir yaşta dünyadan el etek çekmeyi düşünmesinden pek memnûn değildi. Bu münâkaşasından dolayı vatani olan ŞE-MÂHÎ'ye sırt çevirip BAKÛ'ya yönelmesi Seyyid Yahya eş-Şirvanî'nin zahirî yapısında dikkate değerdir. "Bakû"de sûfiyâne bir hayattan sonra (869/3.9.1464)'de vefât etmiş ve bugün kaybolmuş olan bir türbe-ye gömülmüştür⁽¹⁹⁾.

O'nun düşünce dünyası hakkında anlatacak şimdilik pek bir şey yok. Çünkü O'nun küçük eseri "Virdis-Settâr" (bir nevi duâ kitabı)⁽²⁰⁾ bu açıdan pek az bir şey veriyor. Ve onun fikirleri hakkında başka-bilinen şey, onun bütün sûfiyâne temrinâtının merkezî olarak (Erbaîn)i izlediği ve diğer büyüklere itaat ve saygıyı öğretmesi gibi sınırlı verilerdir.

Aynı şekilde O'na ve talebelerine hayli tesir eden Erdebili Safaviyye'nin etkisinin geçerli olduğu şüphesi de ortaya çıkıyor. O bu fikirleri tanıma fırsatlarını elbette bulmuştu. Safaviyye'nin inanç esaslarının Kuzey Kafkasya'ya da ulaşmış olmalarından başka biz biliyoruz ki, ŞİRVANŞAH ile safaviyye Şeyhi Cüneyd arasındaki silâhlı çatışmaların neticesinde Seyyid Yahya eş-Şirvanî'nin şehrine de savaş gürültüleri yankı yapıyordu: Hayatının son on yılında bundan başka heyecanlı olaylar daha vuku' bulacaktı; Şeyh Cüneyd'in Bizans şehrini (Komnenos) Trabzon'u âni bir darbe ile ele geçirme teşebbüsü gibi, onun Kafkasyalı Çerkezlerle⁽²¹⁾ karşı muharebesi gibi ve Şirvanşâh'a⁽²²⁾ karşı yaptığı bir savaşta "şehit" olması gibi.

Biz şüphemizde sâdece "İkinci Pîr" in ülke prensine karşı sadakat yemini ile kuvvetlenmiyoruz. Böyle şeyler sûfilerde sık

sık bulunur, sözleri amelleri ile uygun düşmeksizin. Sonraki Halvetiyye mensublarını Akkoyunlular hükümdârı ve Osmanlı Devletinin azılı rakibi UZUN HASAN'la olan münâsebetlerinde tezâhür etmeleri ile de şüphemiz kuvvetleniyor. "İkinci pîr" in takriben 12.000 tahmin edilen müridinin arasından 4 kişi tarîkatin esas şekillendircisi olarak izlenmelidir: PİR AHMED, (Diğerlerine göre Pir Mehmet) el-Erzincânî ÖMER DEDE Rûşenî, ALÂEDDİN ALİ EL-HALVETÎ ve HABİB EL-KARAMÂNÎ.

Bunlardan (879h./18.5.1474) de Erzincan yakınında doğduğu köy olan KELE-RIÇ⁽²³⁾ de ölen birincisine (Pir Ahmed el-Erzincânî) Halvetiyye'nin bir kolunu tesis etmek nasib olmuştur ki, o dâl gelişen Osmanlı İmparatorluğunda gâyet önemli bir yer işgâl etmiş ve bilâhare İstanbul'da büyük Halvetiyye merkezlerinden birini meydana getirmişti.

Seyyid Yahya eş-Şirvanî O'nun kendisinin en kabiliyetli halefi olacağını görmüştür.⁽²⁴⁾ O'nun zamanında tarikat yukarı doğru yükselmeye seyrine başlamıştı. "ÇELEBİ Efendi" adı altında tanınmış olan bu zât "Şeyh Mehmed Celâleddin al-Aksarâyî al-Halvetî" idi. "Ebu'l-Füyâzât" olarak da isimlendirilmişti⁽²⁵⁾. Cemâlizâde'nin⁽²⁶⁾ (Onun tesirlerinden bahsedilecek) Ebu Bekir'e kadar giden itibârlı bir soyu da vardı ve esas olarak ehl-i sünnet din âlimi olan bir askerî hakim oğlu idi. O'nun sûfilîğe yönelmesi bir Zeynîyye şeyhinin öğretisi altında başlamıştı. Ona mürid oldu. Fakat hayal kırıklığına uğramıştı. Gerçi pek kültürlü olmayan, fakat sert ve kabiliyetli Baba Şeyh Tahiroğlu'nun himâyesine girmişti⁽²⁷⁾. Mürid Şeyhinden daha ileri olarak ortaya çıktı. Ve şeyh O'na verecek daha başka şeyi olmadığından, O'nu Seyyid Yahya eş-Şirvanî'ye (."Bakû"da o zamanlar hayatının sonuna yaklaşan..) gönderdi.

ÇELEBÎ Efendi, o zamanlar kendi vilâyetinde Halvetiyye'nin yıldızı olarak parlanmış olan pîr Mehmed el-Erzincânî ile yolda karşılaşmayı umduğu için Tahiroğlu'nun tavsiyesine memnûniyetle uydu.

Önce O'nun yolculuk hedefi Kaskasyalı Şeyh idi. Fakat çok geç kaldı⁽²⁷⁾. O'nun Bakû'ya girdiği gün "İkinci pîr" Seyyîd Yahyâ eş-Şîrvânî dârü fenâdan bekâyâ göç etti. Ve Çelebi Efendi O'na sâdece cenâze namazını kıldıracağını söz verebilmişti.

Gördüğü bir rû'yâ üzerine tekrar Erzincan'a dönerek "pîr Muhammed Erzincânî'ye⁽²⁸⁾ bi'at etti.

Şeyh Tâhiroğlunun vermiş olduğu parlak işareti burada da açıklayıp ispât etti. Böylece O'nu kısa zaman içinde Erzincan'lı Şeyh'in icâzetiyle "Tokat" ve daha sonra "Amasya"da görüyoruz. Amasya'da O'na Halvetiyye'nin yükselmesinde kesin tesirli olacak olan mukadder rastlantı nasib olmuştur.

Yukarıda anlatılan olayın zamanını ayarlamak için tek imkân "Terminum ad quem" olarak elimizde Seyyîd Yahyâ eş-Şîrvânî'nin ölüm yılı durmaktadır. Buradan anlaşılıyor ki, Çelebi Efendi (869 h./3.9.1464)de Bakû'ye gelmiş ve aynı yıl Pîr Mehmed el-Erzincânî'ye teveccüh etmiştir. Onun hizmetinde ne kadar kaldığı tesbit edilemez. Fakat her halde O'nun ölümüne (879 h./18.5.1474) kadar değil de, bilâkis bir kaç yıl olsa gerek. Yine O'nun Amasya'da görünmesi ile ilgili olarak tam delillerimiz yok.

Çelebî Efendi'nin gelip de AMASYA'da yerleşmesine neyin sebebiyet verdiğine dair kaynaklarımız hiçbir bilgi vermezse de, yüksek ihtimâl payı olan tahminler yapılabilir. Orta Anadolu'nun tabîî güzellikleri ile meşhûr bu şehirde Sadreddîn Hi-yâvî'ye kadar çıkan küçük bir Halvetiyye birliği vardı. Yaşlı "Pîr İlyas"ı "Pîr Zeke-riyyâ" tâkip etmişti⁽²⁹⁾.

Bu da (878h./29.5.1473)'de vefât edince Amasya'daki zikr ve irşâd postuna Kadîzâde Abd er-Rahmân Hüsâm Çelebi oturdu⁽³⁰⁾.

Demek ki Çelebi Efendi gâyesine uygun zemini öncesinden hesaplıyabiliyordu. Ve ancak "hiç yok"dan bir şey inşâ etmek mecbûriyetinde olmaktan korkmasına hiç lüzum yoktu. Fakat O'nun için esas câzibe noktası imparatorluğun Amasya'daki genel vâlisi (şehzâde) Bâyezîd'in fevkâlâde (aşırı derecede) olan dervîş dostluğu (tutkusu) olsa gerekti. Bu, II. Mehmed (Fâtihi)'in yaşayan en büyük oğlu olup, daha 7 yaşında çocukluk çağında, yani (858 h./1.1.1454) de Osmanlı İdâre usûlü mücbince babasının temsilcisi olarak, Amasya'ya gelmiş⁽³¹⁾, önce Beylerbeyi Ali Paşa ve diğer rütbeli şahsiyetler tarafından korunmuş⁽³²⁾ ve yetiştirilmiştir.

Şiddetli dünya sevgisine rağmen, Şehzâde'nin sûfilîğe meyli vardı. Etrafında karınca gibi her türden dervîş ve şeyhler kaynaşıyordu.

Şüphesiz Halvetiyye'nin "Pîr İlyas" ile başlayan Amasya'daki kollarının temsilcileri de O'nun dostları arasında idiler.

Şu gerçek de bunu ifâde ediyor. Meselâ (890 h./18.1.1485) de memnûniyetle Pîr İlyas'ın türbe vakfını üzerine almak ve bunu Şeyh'in torunu Pîr Hayreddîn Cezâyîrî Çelebî'ye hediye etmek⁽³³⁾ suretiyle henüz yeni Sultan olarak, eski eyâlet şehrindeki Halvetiyye müntesibi dostlarını (yoldaşlarını) unutmamıştı.

O halde durum, "Çelebi Efendi" için gayet ümîd verici idi. Sultanın kendisine gâyet lütûfkâr olacağına inanması için şehzâde hiçbir mâni sebep görmüyordu.

Baba ve Oğul, karakter itibâriyle tamamen, ayrı idiler. II. Mehmed Selefi II. Murad'a olan kendi ilişkisinin hatırasını hatırlaması dolayısıyla en büyük kardeşten korkmak mecburiyetinde olmağa inanmış-

tı. Bâyezid ise Fâtih'in cebbâr ve kanlı ta-bîatını hiçbir şekilde takdir etmiyordu.

Hükümdâr, Bâyezîd'in genel yönetim işlerine muhtelif müdahaleleri ile çok şeyin hoşuna gitmediğini göstermişti. Hükümdar (883 h./4.4.1478) yılında şehzâdenin üç nediminin idâmını istemişti. Fakat bunlardan sadece biri infâz olundu.

Bâyezid babasının pek çok emrini akâmete uğrattığını ve O'nunla dâima anlaşmazlık içinde olduğunu biliyordu. Taki, nihâyet Mehmed, en büyük kardeşi devşirme fikrine sahip oldu. Bir plân, zaten doğuda şa'yî oluşturdu⁽³⁴⁾.

Sarayındaki bulanık entrika oyunlarının zehir yüklü havasında, alçak dalkavukluk ve tiksindirici jurnâlciler ve jurnalcilik yanında Bâyezîd, "ÇELEBİ Efendi"de belki de güvenilir bir dost görmüş ve ummuş olabilir.

Halvetiyye'nin Şehzâde'nin babasına, İstanbul'daki hükümdara özel bir meyil göstermesi için hiçbir sebep yoktu. II. Mehmed Tarikat'ın İstanbul'daki ilk temsilcisine tam bir gayri samimiyetle davranmıştı.

"Altın Boynuz (Haliç) yanındaki şehrin düşüşünden hemen sonra "Seyyid Yahyâ eş-Şirvânî"nin dört büyük halefinden biri olan "Alâ ed-Din Ali el-Halvetî" İslâm dünyâsının yeni merkezinde görünmüş ve halk içinde büyük rağbet kazanmıştı. Halvetiyye vâizinin önemli başarısı Fatih'i işkillendiriyordu. II. Mehmed'in biraz hassas karakteri hakkında bilinen şey, insan hayatına hiçden daha az değer vermesidir. Buna göre O teb'ası arasında nâhoş düşünceler yaratacağından korkmamış olsaydı, bir din adamını öldürtmekden bir an bile tereddüt etmezdi.

Gerçi "Ali el-Halvetî"nin vaazlarının anlamı ve muhtevâsı hakkında şimdilik bildirilecek hiçbir şey yok. Fakat muhakak Sultanın kulaklarına hoş gelmeyen bir

şeyler olmalı. Ne olursa olsun O iyi bir hatip olan "Halvetiyye" elçisinin en kısa zamanda şehirden (ülkeden) ayrılmasını (kaybolmasını) ve ortalarda bir daha görünmemesini ısrarla tavsiye ediyordu. Kendi açısından "Alâ ed-Din Ali el-Halvetî" Fâtih'in sabrını taşırmayı düşünmüyordu. Ayak diremekten feragat ederek "Karaman" ülkesindeki "Lârende"ye gitti⁽³⁵⁾. "Alâ ed-Din Ali el-Halvetî"nin oraya yönelmesinde, Osmanlı İmparatorluğu ile Karamanoğulları ve halkı arasında, ülke üzerinde hükümrânlık mücadelesinden neş'et etmiş olan, öteden beri süregelen tezatlarda kendisi için bazı garantiler beklemiş olmasıydı. Mes'elenin her hâl ü kârda Karaman'ın nihâyî gâlibiyetinden önce, demek ki 1490'dan önce vuku' bulduğu neticesini çıkarıyoruz.

"Alâ ed-Din Ali el-Halvetî"nin kardeşi ve aynı tekke mensubu bu derviş, meşhûr "Dede Ömer Rûşenî" ile seyahat etme fırsatı bulmuştur. Ve "Berdaa," "Yenice" ve "Karaağaç"daki geçici konaklamalarından sonra nihâyet II. Mehmed'in azılı düşmanı ve rakibi "Uzun Hasan"ın yanına vardı. Uzun Hasan'ın zevcesi "Selçuk Hâtun" ona "Tebriz"de ikâmetgâh olarak bir tekke göstermiştir. (892 h./28.12.1486) tarihinde terk-i hayât eyledi⁽³⁶⁾.

Rûşenî'nin seyahat faaliyeti hakkında muyakese için bk. Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı müellifleri, yukarıda zikrediliyor. (OM.I,69)

Uzun Hasan'ın "Rûşenî"yi politik bir âlet olarak görebileceği ve bir gün kullanabileceğine inanıp inanmadığı, veyâ ne ölçüde inandığına dâir hiçbir ip ucu yok elimizde.

Rûşenî'lik kolu, öğrencisi İbrahim Gülşenî zamanında Halvetiyye'den ayrılarak bağımsızlaştı. Ve kendisine müstakil bir şekil vererek geliştirdi ve "Gülşeniyye tarikatını" meydana getirdi.

KASIM
ARALIK
OCAK
1993 - 94

36

HALVETİ SİLSİLESİ

6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300	301	302	303	304	305	306	307	308	309	310	311	312	313	314	315	316	317	318	319	320	321	322	323	324	325	326	327	328	329	330	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340	341	342	343	344	345	346	347	348	349	350	351	352	353	354	355	356	357	358	359	360	361	362	363	364	365	366	367	368	369	370	371	372	373	374	375	376	377	378	379	380	381	382	383	384	385	386	387	388	389	390	391	392	393	394	395	396	397	398	399	400	401	402	403	404	405	406	407	408	409	410	411	412	413	414	415	416	417	418	419	420	421	422	423	424	425	426	427	428	429	430	431	432	433	434	435	436	437	438	439	440	441	442	443	444	445	446	447	448	449	450	451	452	453	454	455	456	457	458	459	460	461	462	463	464	465	466	467	468	469	470	471	472	473	474	475	476	477	478	479	480	481	482	483	484	485	486	487	488	489	490	491	492	493	494	495	496	497	498	499	500	501	502	503	504	505	506	507	508	509	510	511	512	513	514	515	516	517	518	519	520	521	522	523	524	525	526	527	528	529	530	531	532	533	534	535	536	537	538	539	540	541	542	543	544	545	546	547	548	549	550	551	552	553	554	555	556	557	558	559	560	561	562	563	564	565	566	567	568	569	570	571	572	573	574	575	576	577	578	579	580	581	582	583	584	585	586	587	588	589	590	591	592	593	594	595	596	597	598	599	600	601	602	603	604	605	606	607	608	609	610	611	612	613	614	615	616	617	618	619	620	621	622	623	624	625	626	627	628	629	630	631	632	633	634	635	636	637	638	639	640	641	642	643	644	645	646	647	648	649	650	651	652	653	654	655	656	657	658	659	660	661	662	663	664	665	666	667	668	669	670	671	672	673	674	675	676	677	678	679	680	681	682	683	684	685	686	687	688	689	690	691	692	693	694	695	696	697	698	699	700	701	702	703	704	705	706	707	708	709	710	711	712	713	714	715	716	717	718	719	720	721	722	723	724	725	726	727	728	729	730	731	732	733	734	735	736	737	738	739	740	741	742	743	744	745	746	747	748	749	750	751	752	753	754	755	756	757	758	759	760	761	762	763	764	765	766	767	768	769	770	771	772	773	774	775	776	777	778	779	780	781	782	783	784	785	786	787	788	789	790	791	792	793	794	795	796	797	798	799	800	801	802	803	804	805	806	807	808	809	810	811	812	813	814	815	816	817	818	819	820	821	822	823	824	825	826	827	828	829	830	831	832	833	834	835	836	837	838	839	840	841	842	843	844	845	846	847	848	849	850	851	852	853	854	855	856	857	858	859	860	861	862	863	864	865	866	867	868	869	870	871	872	873	874	875	876	877	878	879	880	881	882	883	884	885	886	887	888	889	890	891	892	893	894	895	896	897	898	899	900	901	902	903	904	905	906	907	908	909	910	911	912	913	914	915	916	917	918	919	920	921	922	923	924	925	926	927	928	929	930	931	932	933	934	935	936	937	938	939	940	941	942	943	944	945	946	947	948	949	950	951	952	953	954	955	956	957	958	959	960	961	962	963	964	965	966	967	968	969	970	971	972	973	974	975	976	977	978	979	980	981	982	983	984	985	986	987	988	989	990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	1000	1001	1002	1003	1004	1005	1006	1007	1008	1009	1010	1011	1012	1013	1014	1015	1016	1017	1018	1019	1020	1021	1022	1023	1024	1025	1026	1027	1028	1029	1030	1031	1032	1033	1034	1035	1036	1037	1038	1039	1040	1041	1042	1043	1044	1045	1046	1047	1048	1049	1050	1051	1052	1053	1054	1055	1056	1057	1058	1059	1060	1061	1062	1063	1064	1065	1066	1067	1068	1069	1070	1071	1072	1073	1074	1075	1076	1077	1078	1079	1080	1081	1082	1083	1084	1085	1086	1087	1088	1089	1090	1091	1092	1093	1094	1095	1096	1097	1098	1099	1100	1101	1102	1103	1104	1105	1106	1107	1108	1109	1110	1111	1112	1113	1114	1115	1116	1117	1118	1119	1120	1121	1122	1123	1124	1125	1126	1127	1128	1129	1130	1131	1132	1133	1134	1135	1136	1137	1138	1139	1140	1141	1142	1143	1144	1145	1146	1147	1148	1149	1150	1151	1152	1153	1154	1155	1156	1157	1158	1159	1160	1161	1162	1163	1164	1165	1166	1167	1168	1169	1170	1171	1172	1173	1174	1175	1176	1177	1178	1179	1180	1181	1182	1183	1184	1185	1186	1187	1188	1189	1190	1191	1192	1193	1194	1195	1196	1197	1198	1199	1200	1201	1202	1203	1204	1205	1206	1207	1208	1209	1210	1211	1212	1213	1214	1215	1216	1217	1218	1219	1220	1221	1222	1223	1224	1225	1226	1227	1228	1229	1230	1231	1232	1233	1234	1235	1236	1237	1238	1239	1240	1241	1242	1243	1244	1245	1246	1247	1248	1249	1250	1251	1252	1253	1254	1255	1256	1257	1258	1259	1260	1261	1262	1263	1264	1265	1266	1267	1268	1269	1270	1271	1272	1273	1274	1275	1276	1277	1278	1279	1280	1281	1282	1283	1284	1285	1286	1287	1288	1289	1290	1291	1292	1293	1294	1295	1296	1297	1298	1299	1300	1301	1302	1303	1304	1305	1306	1307	1308	1309	1310	1311	1312	1313	1314	1315	1316	1317	1318	1319	1320	1321	1322	1323	1324	1325	1326	1327	1328	1329	1330	1331	1332	1333	1334	1335	1336	1337	1338	1339	1340	1341	1342	1343	1344	1345	1346	1347	1348	1349	1350	1351	1352	1353	1354	1355	1356	1357	1358	1359	1360	1361	1362	1363	1364	1365	1366	1367	1368	1369	1370	1371	1372	1373	1374	1375	1376	1377	1378	1379	1380	1381	1382	1383	1384	1385	1386	1387	1388	1389	1390	1391	1392	1393	1394	1395	1396	1397	1398	1399	1400	1401	1402	1403	1404	1405	1406	1407	1408	1409	1410	1411	1412	1413	1414	1415	1416	1417	1418	1419	1420	1421	1422	1423	1424	1425	1426	1427	1428	1429	1430	1431	1432	1433	1434	1435	1436	1437	1438	1439	1440	1441	1442	1443	1444	1445	1446	1447	1448	1449	1450	1451	1452	1453	1454	1455	1456	1457	1458	1459	1460	1461	1462	1463	1464	1465	1466	1467	1468	1469	1470	1471	1472	1473	1474	1475	1476	1477	1478	1479	
---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	--

Halveti Silsilesi Listesi

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
5. Seyyid Yahyâ eş-Şîrvânî (Halvetiye'nin kurucusu)
6. Ömer Rüşenî, (Rüşeniyye) kurucusu. (Ö. t. 28.12.1486 Tebriz'de)
7. Ali Alâeddin.
8. Şükrullah- Ansâri.
9. Habib-el-Karamânî
10. Mehmed Erzincânî.
11. Ziyâeddin Yusuf Şîrvânî.
12. Mehmed Demîrtaş (Demirdâşiyye) (Ö. 99 h./15.9.1528 m. de Kâhire'de medfün)
13. İbrahim-i Gülşenî (Gülşeniyye kurucusu) (Ö. 98 h./23.7.1533 m. de Kâhire'de medfün)
14. Cemâlieddin Halvetî (Çelebi Halife, Çelebi Efendi) (Cemaliyye'nin kurucusu) (Ö. 899 h./12.10.1493 m. veya 900 h./2.10.1494 m. yahûd (903 h./30.8.1497, ve 912 h./24.5.1506 m.) Hicâz yolu üzerinde Şâm'a yakın Ta-bûr korusu mevkisinde).
15. Tâcûddin İbrahim-Kayseri
16. Muhyiddin Mehmet Şîrvânî n.a. Habib Karamânî-Amasyavî Hızır Musliheddin)
17. Şemseddin Ahmed Hayâlî.
18. Yusuf Sünbül Sinân (Sünbliyye) kurucusu, (Ö. 936 h./5.9.1529 m. İstanbul'da medfün)
19. İdris Ef.
20. Cemâl Aksarâyî.
21. Kâsım b. Mehmed Cemâlî İstanbulî.
22. Alâeddin Uşşâkî.
23. Konrapalı Musliheddin.
24. Hayreddin Tokâdi.
25. Salâhaddin İznîkî.
26. Cemşah Karamânî.
27. Sinan Erdebîlî.
28. Üveys Karamânî.
29. Alâeddin Uşşâkî "Kabaklı"
30. Kubâd Şah (n.a. Habib Karamânî-Amasyavî Hızır Musliheddin)
31. Ali Safvetî.
32. Merkez Musliheddin.
33. Ramazan Halife.
34. Sofyavî Bâli.
35. Süleymân Ef.
36. Kadîzade Yigübaşı (Ahmed.)
37. Şa'ban Velî (Şâbâniyye'nin kurucusu) (Ö. 976 h./26.6.1568 m. Kastamonu'da medfün.)
38. Şemseddin Rûmî.
39. Ahmed Şemseddin Yigübaşı (Ahmediyye)'nin kurucusu (Ö. 910 h./14.6.1504, Manisa'da medfün)
40. Mecdeddin Nûrullah Abdülmecid (n.a. Habib Karamânî-Amasyavî Hızır Musliheddin.
41. Necibeddin Hasan.
42. Cemâlizâde Ef.
43. Seyyid Ahmed.
44. Cemâl Efendi.
45. Serhoş Bâli.
46. Kurd Çelebi
47. Nûreddinzâde Musliheddin.
48. Osman Kastamonulu
49. Dâvûd Sâmî.
50. İzzeddin Karamânî
51. Ta'lib Ümmî.
52. Şemseddin Ahmad Sivâ-sî (Şemsiyye), şûbesi kurucusu. (Ö. 1006 h./14.8.1597 Sivas'da medfündür.)
53. Mehmed Sîrî.
54. İbrahim Muhyiddin b. Necibeddin.
55. Yâkub Germiâyî.
56. Hayreddin Kastamonu'li.
57. Ya'kûb Aynâtî.
58. Kâsım Çelebi.
59. Ahmed Semerkandî.
60. Abdül Vehhâb, Elmalılı (hâtâen "al-Malîlî") yazılmış.)
61. Abdül Mecid Sivâsî.
62. Mehmed La'î Fenâ'î.
63. Ahmed b. İbrahim Muhyiddin.
64. Yusuf Sinan
65. Abdülhâkî İskilîbî.
66. Ahmed Rûmî.
67. Mehmed Muhyiddin Karahisârî.
68. İbrâhim Ümmî Sinan (Sinâniyye) şubesi kurucusu, (Ö. 985 h./9.1.1551 m.)
69. Hasan Hüsameddin Buhârî Uşşâkî (Uşşâkiyye)'nin kurucusu. (Ö. 1001 h./8.10.1592 m., Konya'da medfün.) Bu bilgi yanlıştır. İstanbul'da medfundur. (Çev.)
70. Emîrzâde Ahmed.
71. Abdülâhad Nûrî Sivâsî (Sivâsiyye) Şubesinin kurucusu. (Ö. 1061 h./25.12.1650'de İstanbul'da medfün.)
72. Hasan Sezâ'î (Sezâ'îyye)'nin kurucusu. (Ö. 1151 h./21.4.1738 m.) Edirne'de medfün.
73. Hasan b. İbrahim Muhyiddin.
74. Hasan Necmeddin Yemenî.
75. Muhyiddin Kastamonî.
76. Şah Velî.
77. Ramazaneddin Mahvî (Ramâzânîyye)'nin kurucusu. (Ö. 1025 h./20.1.1616 m.) İstanbul'da medfün.
78. Emîr Ali Alemdâr.
79. Mustafa Efendi (oğlu. 69'da)
80. Sarıhânî Memî Cân Ef.
81. Yusuf sinan Ümmî elmalılı.
82. İbrahim Muhyiddin b. İbrahim Muhyiddin.
83. Alâeddin Avnullâh.
84. Ömer Fuâdi.
85. Kubâd Halife
86. Şerbeti Mehmet Ef.
87. Müstecî Ali Rûmî.
88. Mehmed Hayâtî (Hayatiyye)'nin kurucusu. (Ö. h./.....m.)
89. Abdülhâlim.
90. Ali Üskübî, Rodosçuk'lu.
91. Abahî Hüsameddin.
92. Gelibolu'lu Ömer Kadîrî
93. Niyâzi-i Mîsrî (Musliyye)'nin kurucusu (Ö. 1105 h./2.9.1693 m.) de Limni adası'nda medfün.
94. Ali A'lâ b. İbrahim Muhyiddin.
95. Hasan Adli.
96. İsmâ'il Kudsi, Çorumlu.
97. Ahmed Harîrî-i İlsâlî (İsâliyye)'nin kurucusu. (Ö. 1048 h./15.5.1638 m.) Şâm'da medfün.

BÜLTEN

KASIM
ARALIK
OCAK
1993 - 94

BÜLTEN

98. İhlâs b. Nâsiraddin Halebi.
99. Ya'kûb Fânî.
100. Müstecizâde İbrahim (87'li oğlu)
101. Mudullâh.
102. Âla-cddin.
103. Boşnak Mustafa.
104. Edirne'li-Keşan'lı Mustafa.
105. Çelebi Ali.
106. Hasan İfâletî Ali A'lâ (İfâletîyye)'nin kurucusu. (Ö. 1329 h. /2.1.1911 m.) Edirne'de medfûn.
107. Mehmed Eyyûbî.
108. Çelebi Pîr Mustafa.
109. Mehmed Bahşî Halebi (Bahşîyye)'nin kurucusu. (Ö. 1098 h. /17.11.1886 m.) Mekke'de medfûndur.
110. Hasan Burhâneddin Cihangiri (Cihanfîriyye)'nin kurucusu. (Ö. 1074 h. /5.8.1663 m.) İstanbul'da medfûn.
111. Mehmed Buhârî.
112. Fâzıl Ali Rûmî, "Debbag"
113. Celâleddin.
114. İlabib Ef.
115. Hüsâmeddin "Sahib-ı Divân".
116. Gümülçine'li Halil.
117. Mehmed Sahâfî.
118. Nasîreddin b. Hasan İfâletî.
119. Kerim (Kîrâm)eddin Ef.
120. Abdurrahman, Zile'li.
121. Ali "Alâeddin Karabaş" (Karabâşîyye)'nin kurucusu. (Ö. 1007 h. /4.8.1598 m.) de "Gılân"da medfûn.
122. Fethullâh.
123. Loççeli Ali Rûmî.
124. İfâmidî Mehmed.
125. Âdil Çelebi.
126. Mehmed.
127. Abdülkerim, Gümülçine'li.
128. Ali (117' nin oğlu)
129. İbrâhim Mısırlı.
130. Alâeddin I. (119' un kardeşi)
131. İfâfız İbrahim, Amasya'lı.
132. Nasûhî Mehmed Halvetî (Nasûhîyye)'nin kurucusu. (Ö. 1130 h. /5.12.1717 m.) de İstanbul'da medfûn.)
133. Mısırlı Hacı Baba.
134. Mehmed Derviş (122' nin oğlu)
135. Ali Alâeddin, Köstendilli
136. Musâ Şükûrî.
137. Muslihâddin Ef. (Mûslîhiyye)' (Ö. 1099 h. /7.11.1687 m.) de Rodos'da medfûn)
138. Ahmed
139. Osman Sıdkî.
140. Ahmed (128' nin oğlu)
141. Mustafa Çelebi.
142. Nûreddin (119' un kardeşi)
143. İfâfız Ahmet ((108' in oğlu)
144. Abdullah Rûşdî, Mudurnu'lu.
145. Abdüllatîf b. Hüsâmeddin Halebi.
146. Ali Ef.
147. Ahmed Ra'ûfî (Ra'ûfîyye)'nin kurucusu. (Ö. 1170 h. /26.9.1756 m.)
148. Nûreddin Mehmed Cerrâhî. (Cerrâhiyye)'nin kurucusu. (Ö. 1133 h. /2.11.1720 m.) İstanbul'da medfûn.
149. Osman Ma'nî.
150. Siroz'lu Mehmed.
151. Mehmed Nûrullah.
152. Bağdâdî-Edirnevi Mehmed Hamdî.
153. Zeyneddin (140' nin oğlu)
154. İsmâ'il Âşîr Ef.
155. Yusuf Kutbeddin Ef.
156. Mehmed (143' in oğlu.)
157. Hacı Mehmed, Zora'lı.
158. Şemseddin Mustafa Bekri (Bekriyye) (Ö. 1162 h. /22.12.1748 m.)
159. Mahmud Ef.
160. Mehmed Hüsâmeddin.
161. Mehmed Emin.
162. Selânikli Süleymân.
163. Mehmed Sefvî.
164. Mehmed Cemâleddin "(Cemâliyye II, (Ö. 1164 h. /30.12.1760 m.) İstanbul'da medfûn.
165. Şemseddin Ahmed (153'ün oğlu)
166. Mehmed Mahvî, Hayrabolu'lu
167. Alâeddin II.
168. Abdullah (156' nin oğlu)
169. Çerkeşî Mustafa (Çerkeşîyye)'nin kurucusu. (Ö. 1229 h. /24.12.1813 m.)
170. Mehmet Kemâleddin Bekrî (Kemâliyye)'nin kurucusu. (Ö. 1199 h. /14.11.1784 m.) de Azze'de medfûn.
171. Şemseddin Mehmed İhîfî (İhîfîyye)'nin kurucusu. (Ö. 1181 h. /30.5.1767) Kâhire'de medfûndur.
172. Mehmed b. Abdülkerim es-Sammâhî (Sammâmîyye)'nin kurucusu. (Ö. 1189 h. /4.5.1775) Medine'de medfûn.
173. İbrahim Zahid Ef.
174. Abdurrahman Hilmi.
175. Mehmed Ka'âsim.
176. Ahmed Zühri (Zühriyye)'nin kurucusu. (Ö. 1157 h. /15.2.1744 m.) Selânik'de medfûndur.
177. Mehmed Nizâmeddin.
178. Abdullah Salahaddin (Salâhiyye)'nin kurucusu. (Ö. 1197 h. /7.12.1782 m.) de İst. de medfûndur.
179. Cahidî Ahmed Ef. (Cahidiyye)'nin kurucusu. (Ö. 1070 h. /18.9.1659 m.) Kilitbahir'de medfûn.
180. Mehmed Eminizâ'ik (153'ün oğlu)
181. Şuayb Şerefeddin.
182. İfâşim I.
183. İfâfız Mustafa Vahdetî.
184. Hacı Halil, Gerede'li (Halîliyye)'nin kurucusu. (Ö. 1299 h. /23.11.1881 m. Gerede'de medfûndur.
185. Beğpazar'lı Ali Ef.
186. Şihâbeddin Ahmet Dirdirî (Dirdirîyye)'nin kurucusu. (1201 h. /24.10.1786 m.) Kahire'de medfûndur.
188. Ahmet Ubâdî Ahmed Latîf.
189. Mehmed Zâhid.
190. Abdülaziz Ef.
191. Ahmed Nûreddin.
192. Cemâleddin (177' nin oğlu)
193. Behât (180' nin oğlu)
194. İfâşim II.
195. Abdurrahmân (183'ün oğlu.)
196. Kuşada'lı İbrahim (İbrâhîmiyye)'nin kurucusu. (Ö. 1283 h. /16.5.1866) Üsküdar'da medfûn'dur.
197. Ahmed b. Mehmed Ticânî (Ticâniyye)'nin kurucusu. (Ö. 1220 h. /1.4.1805 m.) Fes şehrinde medfûn'dur.
198. Ahmed Sâvi (Sâviyye)'nin kurucusu. (Ö. 1241 h.

/16.8.1825 m.)'de Medine'de medfün.	
199. İbrahim Münaccid Mısırlı (n.a. Mehmed Nüreddin ve Sâlih Nûr)	
200. Rızâ Ef.	
201. Yahyâ Gâlib Hayâtî Ef.	
202. Abdülaziz.	
203. Mehmed Alâeddin.	
204. İsmâ'il Nazîf (165.'in oğlu)	
205. Hâşim III.	
206. Mehmed Sa'îd (195.'in oğlu)	
207. İsmâil b. Tafâyum Gıfârî Hüseynî.	
208. İbrahim Edhem Ef.	
209. Rızâeddin Yaşar.	
210. Yahyâ Ef. (202.nin oğlu)	
211. Mehmed Kırâmeddin.	
212. Şemseddin Ef. (204.'nün oğlu)	
213. Yıldız Ef.	
214. İbrahim Ef. Bolu'lu	
215. Feyzeddin Hüseyn (Feyziyye)'nin kurucusu. (Ö. 1309 h. /7.8.1891 m.) İst.'da medfün.	
216. Hâfız Ahmed.	
217. Fehreddin Ef. (209.'un oğlu)	
218. Hüseyn Ef.	
219. Mehmed Nazîf Ef. (Vekil)	
220. Râzî Ef.	
221. Atâ Ef.	
222. Ahmed Rızâ Ef.	
223. Mustafa Fevzi Ef.	
224. Mehmed Sıdkî Ef.	
225. Rızâeddin Ef.	
226. Mehmed Resmî Ef.	
227. Hâfız Şûkrî Ef.	
228. İbrahim Ef.	
229. Mehmed Kutbî Ef.	
230. Cemâl Ef.	
231. Râzî Ef.	
232. İzzet Ef.	

Alfabetik Şeyhler cedveli ve plândaki numaraları :

Abalı Hüsameddin	91
Abdulahad Nûrî Sivâsî	71
Abdülaziz	190
Abdülaziz	202
Abdûlbâkî İskilîbî	65
Abdülhalim	89
Abdullah	168
Abdullah Rüşdî, Mudumulî	144
Abdullah Salâhaddin	178
Abdullâtîf b. Hüsameddin Halebi	145
Abdûlmecid Sivasî	61
Abdûlvahhab Elmalî'lı	
("Elmalî'lı" olmalı)	60
Abdülkerim Gümülçine'li	127
Abdurrahman	195
Abdurrahman İlmî	174
Abdurrahman Zile'li	120
Abdullah	101
Âdil Çelebi	125
Ahmed	138
Ahmed	140
Ahmed b. İbrahim Muhyiddin	63

Ahmed b. Mehmed Ticânî	197
Ahmed Harîrî İşâfî	97
Ahmed Nüreddin	191
Ahmed Raûfî	147
Ahmed Rıza	222
Ahmed Rûmî	66
Ahmed Semerkandî	59
Ahmed Sâvî	198
Ahmed Şemseddin Yiğitbaşı	39
Ahmed Ubâdî	188
Ahmed Zührî	176
Alâeddin	102
Alâeddin I	130
Alâeddin II	167
Alâeddin Avnillah	83
Alâeddin Uşşâkî	22
Alâeddin Uşşâkî, Kabaklı'lı Ali	29
Ali	128
Ali Alâ b. İbrahim Muhyiddin	94
Ali Alâeddin	7
Ali Alâeddin, Köstendilî	135
Ali Alâeddin, Karabaş	121
Ali Ef.	146
Ali Safvetî	31
Ali Üsküblü Rodosculî	90
Atâ Ef.	221

(B)

Bağdâdî-Edirne'li Mehmed Hamdî	152
Begpazar'lı Ali Ef.	185
Behât	193
Boşnak Mustafa	103

(C-Ç)

Çelebi Ali Ef.	105
Çelebi Pir Mustafa	108
Çerkeşi Mustafa Ef.	169
Çâhîdî Ahmed	179
Celâleddin	113
Cemâl Ef.	230
Cemâl Akarâyî	20
Cemâleddin	192
Cemâleddin Halvelî (Çelebi Efendi,	
Çelebi Halife	14
Cemâl Ef.	44
Cemâlizâde Ef.	42
Cemîşahî Karantâni	26

(D)

Dâvûd Şânn	49
------------	----

(E)

Edirne'li-Keşan'lı Mehmed	104
Emir Ali Alemdâr	78
Emirzâde Ahmed Ef.	70

(F)

Fahreddin Ef.	217
Fâzıl Ali Rûmî, Debbâğ	112
Feyzeddin Hüseyn Ef.	215

BÜLTEN

KASIM
ARALIK
OCAK
1993 - 94

BÜLTEN Fethullah Ef.

122

(II)

Hayreddin Kastamonuli	56
Hayreddin Tokâdî	24
İlabîb al-Karamânî	9
İlabîb Ef.	114
İlâfız Ahmed	143
İlâfız İbrahim Amasya'lı	216
İlâfız Mustafa Vahdetî	131
İlâfız Şükri	183
İlâfız Halil, Gerede'li	227
Hacı Mehmed Zora'lı	184
Hamdi Mehmed	157
Hasan Adlî	124
Hasan b. İbrahim Muhyiddin.	73
Hasan Hâleti b. Ali Atâ	106
Hasan Hûsameddin Buhârî	
Uşşâkî	69
Hasan Necmeddin Yemeni	74
Hasan Sczâ'î	72
İlâşim .I	182
İlâşim .II	194
İlâşim .III	205
Hüseyin	218
Hûsameddin (Sahib-İbirânî)	115

(I)

İbrahim	228
İbrahim Bolulî	214
İbrahimi Edhem	208
İbrahim Gülşenî	13
İbrahim Misrî	129
İbrahim Muhyiddin b. İbrahim	
Muhyiddin	82
İbrahim Muhyidin b. Necibiddin	54
İbrahim Münecid Misrî	199
İbrahim Ümmi Sinân	68
İbrahim Zâhid	173
İhlâs b. Nâsiredin Halebi	98
İdris	
19	
İsmâ'il Âşîr Ef.	154
İsmâ'il b. Tafâcûm Gifârî Hüseyinî	207
İsmâ'il Nâzîf	204
İsmâ'il Kudî Çorum'lu	96
İzzeddin Karamânî	50
İzzet	232

(K)

Karlızâde Yığıtbaşı	36
Kâsım b. Mehmed Cemâli	
İstanbul	21
Kâsım Çelebi	58
Kubâd Halife	85
Kubâd Şâh	30
Konrapa'lı Musliheddin	23
Kurd Çelebi	46
Kuşadağı İbrahim Ef.	196
Kerim (Kirâm)eddin Ef.	119

(L)

Lofça'lı Ef. 119

(M)

Mahmud Ef.	159
Mahmud Kürdî	186
Necdüddin Nûrullah	
Abdülmecid Şîrvânî	40
Mehmed	126
Mehmed	156
Mehmed Alâeddin	203
Mehmed Bahşî, Halebî	109
Mehmed b. Abdülkerim Essemânî	
(aşî semmânî olmalı)	172
Mehmed Buhârî	111
Mehmed Demirtaş	12
Mehmed Derviş	134
Mehmed Eyyubî	107
Mehmed Emin	161
Mehmed Emin Zâ'ik	180
Mehmed Erzincânî	10
Mehmed Cemâleddin	164
Mehmed Hayâtî	88
Mehmed Hûsameddin	160
Mehmed Kemâleddin Bekrî	170
Mehmed Kirâmeddin	211
Mehmed Lâ'î Fenâ'î	62
Mehmed Mahvî Hayrabolîli	166
Mehmed Muhuyiddin, Karahisârî	67
Mehmed Nâzîf (vekil)	219
Mehmed Nizameddin Ef.	177
Mehmed Nûrullah	151
Mehmed Kâsım	175
Mehmed Kutbî	229
Mehmed Resmî	226
Mehmed Safvelî	163
Mehmed Sah'fî	117
Mehmed Sa'id	206
Mehmed Sıdkî (vekil)	224
Mehmed Sırrî	53
Mehmed Zâhid	189
Mevkez Musliheddin	32
Müsteci Ali Rûmî	87
Müstecizâde İbrahim	100
Muhyiddin Mehmed Şîrvânî	16
Muhyiddin, Kastamonî'li	75
Mûsâ Şükürî	136
Musliheddin Ef.	137
Mustafa Çelebi	141
Mustafa Fevzî	79
Mısırlı Hacı baba	133

(N)

Nâsiraddin b. Hasan Hâleff	118
Nasûhi Mehmed Halvetî	132
Necibiddin Hasan Ef.	41
Niyâzî Misrî	93
Nûreddin Ef.	142
Nûreddin Mehmed Cerrâhî	148
Nûreddinzâde Musliheddin	47

KASIM
ARALIK
OCAK
1993 - 94

Ömer Fu'âdi	(Ö)	84
Ömer Rûşenî		6
Osman Ma'nî	(O)	149
Osman Sıdkî		139
Ramazan Halîf	(R)	33
Ramazaneddin Mahfî		77
Râzî Ef.		220
Râzî Ef.		231
Rizâeddin		225
Rizâeddin Yaşar Ef.		209
Rizâ Ef.		200
Salâddin İznîkî	(S)	25
Saruhanlı Memican		80
Seyyid Ahmed		43
Selânikli Süleymanî		162
Serhoş Bâlî		45
Sinân Erzincanî		27
Sirozlu Mehmed Ef.		150
Sofyavî Bâlî Ef.		34
Süleyman Ef.		35
Şâbân Velî	(S)	37
Şâh Velî		76
Şemseddin		212
Şemseddin Ahmed		165
Şemseddin Ahmed Hayâlî		17
Şemseddin Ahmed Sivâsî		52
Şemseddin Ahmed Hıfî		171
Şemseddin Mustafa Bekrî		158
Şemseddin Rûmî		38
Şerbetî Mehmed		86
Şihâbeddin Ahmed Derdî		187
Şu'ayb Şerefeddin		181
Şükrullah Ensârî		8
Süleymân Ef.		35
Tâcaddîn İbrahim Kayserîli	(T)	15
Tâlib Ümmî		51
Üveys Karamânî	(Ü)	28
Yahyâ	(Y)	210
Yahyâ eş-Şîrvânî		5
Yahyâ Gâlib Hayâlî		201
Ya'kûb Fânî		99
Yakub Germiyânî		55
Yusuf Kutbeddin		155
Yusuf Sinân		64
Yusuf Sinân Ümmî Elmalî'î		81
Yusuf Sünbül Sinan		18

Yıldız Ef.	213
Zeyneddin	153
Ziyâeddin Yusuf Şîrvânî	11

DİPNOTLAR

⁽¹⁾ Arapça temel eser olan Taşköprüzâde'nin "Şakâyık an-Nu'mâniyye fî ulûm ed-Devlet al-Osmaniyye" İbn Hallikan'ın "Vefeyâtı" (Bulak, 1299)'na zeyl olarak yazılmıştı. Mehmed Mecdî tarafından yapılan türkçe tercümesi (1260 H./1852 M.) İstanbul'da basıldı. Aynı eserin ilerde pek çok kere zikredeceğimiz Almanca tercümesi de 1927'de. Rescher tarafından tercüme edilerek basıldı. Ali Manik "el-lkd el-Manzum fî zikr a fâdil er-Rûm" ("Kezâ İbn Hallikan'a zeyl-dir.) İlâvesi yine O. Rescher tarafından Almanca'ya terceme edilmiş ve tarafımızdan kullanılmıştır. Müdevven olarak İstanbul'da 1268'de basılan (İlâda'ikü'l-İlakâ'ik fî tekmileti's-Şaka'ik) adlı eseri ile Nev'izâde Atâ'i görünür. Bu eserlerle ilgili olarak mukayese ediniz; F. Babin-gen die Teschinchschreiben den Osmânen und ihre Werne Leipzig. 1927 (=GOW) 84, 112, 171 f.

⁽²⁾ Biz bilhassa Şeyh Yûsuf Sinân Efendi'nin (ilerde Yûsuf Sinan olarak zikredilecek) (1290H/1873 M.) İstanbul'da basılmış olan "Menâkib-i Şerîf ve Tarikatnâme-i Pirân ve Meşâyih-i Tarikat-i aliyeye-i Halvetiyye" adlı çok nâdir bir etüdünden istifade ettik. Yûsuf Sinan'ın hayatı hakkında ileride söz gelecek. Yukarıda (1.) nolu dipnotunda ismi geçen eserlerle bir mukayese yapınız. Taşköprüzâde ve onun mezkûr müdâvimleri tam mensubu olmasalar bile, Halvetiyye'ye yakın olduklarını açıklayan geniş ölçüde bir mutabakat vardır. Atâî, Yûsuf Sinan'ın tanıdığı idi. (Atâî, s. 360) ve Yûsuf Sinanoğlu Şeyhül-Haremzâde Abdülkerim ile samîmi arkadaşlıklar. (Atâî, s. 757). Yûsuf Sinân'ın etüdünün önemi, anlamı üzerine ilerde, aşağıda onun hakkında söylenileni mukayese et. (s. 267).

⁽³⁾ Halvetiyye hk.da Batı lisanlarında en teferuatlı ve mukayeseli bilgi "M. D'OISSON, Allgemeine Schilderung des Othomanischen Reiches II. (Leipzig 1793) 515 ff." tarafından verilmiştir.

⁽⁴⁾ Burada daha fazla işleyip üzerinde duramadığımız "Gülşenîyye" için İslâm Ank. "Gülşenîyye" madd. ilgili bölüme ve orada gösterilen ve fakat

zor, ulaşılamayacak mecmualara atıf yapılmıştır
(Bk. İsl. Ans. C. VI. S.)

⁽¹⁾ Abdurrahman Sâmî, Mi'yârü'l-Evliyâ, İstanbul, 1339, 491 S.

⁽⁴⁾ Meselâ; Bandırmalızâde Ahmed Münib- Mir'âiü-turûk (Dersaadet 1306): 35 Kol. Mehmed Sâmî, Esmâ ül-Esrâr (İstanbul 1316) 20 kol. Bunlara ilâveten karşılaştırınız; Ebu Rıdvân Mustafa Sadık Vicdânî, Tumar-ı Turûk-i Aliyye'den Halvetiyye Şilsilenâmesi (İstanbul 1338-1340_ III, 390 ff.

⁽⁴⁾ Taşköprüzâde, Şakâ'ikü'n-Nümâniyye, 337 s.

⁽⁴⁾ Ata'î, Zeylâ's-Şehâ' ilk s. 276.

⁽⁴⁾ Ata'î, Zeylâ's-Şehâ' ilk s. 766 s.

⁽⁴⁾ Evliyâ Çelebi, Seyâhatnâme, c. I, s. 34.

⁽⁴⁾ İleride (s. 262)de Merkez Efendi'nin hayatı hakkında yazılanla mukayese et." (s. 237)

⁽⁴⁾ Taşköprüzâde, 239 s.

⁽⁴⁾ Mukayese et (Mkz.): L. De Massignon "Handwörterbuch der Islâm"da (Leiden 1941) 729 ff.

⁽⁴⁾ Diğer bütün tarikatler ilk ma'nevî müridleri olarak Ali'yi gösterirken bazı Bektaşiler Ebû Bekr'i tercih eder. (götürür). (Mukâyese et: yukarıda s. 235. Zikredilen eserler.

⁽⁴⁾ Aynı eser, s. 285.

⁽⁴⁾ s. 283.

⁽⁴⁾ Ebû Rıdvân Sadık Vicdânî, onu (H. 850/29.3.1446) yılında (muhtakkak yanlış), Hocazâde Ahmet Hilmi, Tebriz'de öldürüyorlar. Bk. Ziyâret-i Evliyâ (İst. 1325) s. 32ş M.D'Ohsson g.a.o.J.v. İltimari takip ederek KAYSERİ'de öldürüyor. L. Rinn, Marabento et Khovan (Alger 1884) 290 ff. ve Depont-Coppolani Les Coppolani Les Confrères Religieuses Musulmanes (Alger 197), 369 ff. ve diğerleri de Kayseri Tezini savunmaktadırlar.

⁽⁴⁾ Taşköprüzâde, s. 10. İlâveler Karş. G. Jakob.

⁽⁴⁾ Mukayese et. C. Defremery ve R.R. Sanguinette, Voyages d'Ibn Batoutah-II. (Paris 1854) 260 ff. ve M. Cevdet, Zeyl âlâ fasl al-Ahiyyât al'Ziyyân at-Türkiyya fî rihlat Ibn Batuta (İstanbul 1350/1932).

⁽⁴⁾ G. JACOB, 80 Anm. 3.

⁽⁴⁾ Bunu mukayese et. Hocazâde Ahmed Hilmi, 3. s.

⁽⁴⁾ Bunu mukayese et. Hocazâde Ahmed Hilmi, 33. s.

⁽⁴⁾ Taşköprüzâde, 42-43 s.

⁽⁴⁾ Ata'î, 68. s.

⁽⁴⁾ Taşköprüzâde, s. 177; Hocazâde A. Hilmi; 37 s.

⁽⁴⁾ Mak. et. G. Jakob 80.; Bursalı Mehmed Tahir "İkinci Pîr"ın diğer birkaç eserini de zikir eder. "Osmanlı müellifleri C. I, (İst. 1333), s. ?

⁽²⁰⁾ W. Hing, s. 47, ve 28.

⁽²¹⁾ W. Hinz. s. 48

⁽²¹⁾ Şeyh Hk.da Mukayese et. Hocazâde A. Hilmi, 39 ve Bursalı M. Tahir, I, s. 47, KELERLİ'deki mezar kaybolmuştur. A. Kemâlî Aksüt, Erzincan (1932 Erzincân) 368-s.

⁽²¹⁾ Yusuf Sinan, s. 18

⁽²⁴⁾ Yusuf Sinan'dan naklen (Şeyh) Taşköprüzâde s. 175.

⁽²⁵⁾ Kissling bu makalesinin, 281.S. (aşağıda)

⁽²⁵⁾ Yusuf Sinan, 18; Şeyh Tahiroğlu hakkında mukâyese et. Taşköprüzâde, 175.

⁽²⁵⁾ Taşköprüzâde, 175. s.'e göre ÇELEBİ Efendi, Bakû'ye "İkinci Pîr"e hiç gümemiş, bilâkis derhal Erzincan'a yönelmişti.

⁽²⁵⁾ Yusuf Sinan, 19. s.

⁽²⁵⁾ Taşköprüzâde, 42-43.

⁽³⁰⁾ Mukayese et. Abdizâde Hüseyin Hüsameddin, Amasya Tarihi, III, (İst. 1927) s. 229.

⁽³¹⁾ Bâyezid (851 h./19.3.1447) de muhtemelen (1447/48 M.) yılbaşında DİMETOKA'da doğmuştur. (Mukayese et Frank Babinger, Der Islâm XXIX, (1949) s. 217'deki "Mehmed II"nin Sütte Hatun ile evlenmesi neticesi doğdu (1449).

⁽³¹⁾ Abdizâde Hüseyin Hüsameddin, Amasya tarihi C. III, s. 222.

⁽³¹⁾ Abdizâde Hüseyin Hüsameddin, 231 s. kaçanların Bayezid tarafından uyarıldığı TÂCİ BEY'in Mehmet II nin ölümünde tekrar eski mevkiine getirilmesinden anlaşıyor. O hâlde idâm fermânının şehzâde tarafından tasvib edilmediği görülüyor. Bâyezid önce de bir kere babası tarafından idâma mahkûm edilen bir âlimin kaçmasına yardım etmişti. (Taşköprüzâde, 191 s.)

⁽³⁴⁾ Mkz. et. J.W. Zinkeisen, GOR. II.495, Anm. 2. TUBERO'ya göre.

⁽³⁵⁾ Taşköprüzâde, 173 s. "Alâ ed-Din Ali 1525 M. de öldü. En azından; Sâmî Fraşeri'den sonra, Kâmusü'l-'Âlâm, 3178 s., Aynı zamanda mukayese et. C. Brockelmann, GA L, II, 431 s.

⁽³⁶⁾ W. Hinz, s. 121. Orada zikredilen "Dede Ömer" tam adı Aydınlı Ömer Dede olan Rüşenî'dir. (Bursalı Mehmed Tahir, I, s. 69) da dediği gibi -Rüşenî'nin hikâyesinden Aydınlı olduğunu anlamak güçtür. Aydınlının Farsça tercemesinden anlamak zordur. Bilâkis tahallus' olarak. J.V. Hammer'in gösterdiğine göre (NURLU) anlamına çevirmek doğru olabildi. ✕